

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

Bc. Karolína Jiřelová:

Language transfer and fluency

diplomová práce, ÚAJD FF UK, leden 2018, 91 s. (s přílohami)

(posudek oponenta)

Diplomová práce Karoliny Jiřelové je kontrastivní anglicko-českou studií z aplikované lingvistiky zkoumající otázku, nakolik jsou pokročilí mluvčí angličtiny, jejichž rodnou řečí je čeština, svou mateřštinou v anglickém projevu ovlivněni, pokud jde o tempo řeči a „strategii řečového managementu“ v podobě vyplněných pauz a (charakteru a frekvence) opakování. Vychází z hypotézy transferu: předpokládá nadužívání zmíněných prvků v cizím jazyce v důsledku náročnějšího procesu plánování projevu a potenciálně rušivý charakter tohoto nadužívání, přičemž zkoumá vliv na distribuci prvků řečového managementu a na tempo řeči (ve smyslu zpomalení) a analyzuje přenos řečových charakteristik z L1 do L2.

Teoretická kapitola diplomové práce se přehledným a srozumitelným způsobem postupně věnuje problematice mluveného projevu, parametrům procesu jazykového přenosu a psychologickým procesům ovlivňujícím produkci řeči. Dále rozebírá kategorii plynulosti v produkci cizího jazyka, resp. měření plynulosti a aspektů, které ji ovlivňují (délka souvislých úseků řeči, tempo, vyplněné pauzy, opakování, řečové opravy), a podává přehled strategií řečového managementu. S ohledem na poměrnou novost zkoumaného tématu zde diplomatka rovněž shrnuje poznatky studií věnovaných světovým jazykům v čele s angličtinou.

V metodologické kapitole Karolína Jiřelová charakterizuje proces volby, získávání a charakteristiky svých dat – nahrávek osmi pokročilých mluvčích angličtiny (šlo o šest mužů a dvě ženy, oborové studenty anglického jazyka na FF UK s úrovní C1). Předmětem analýzy se staly vzorky jejich spontánního projevu z žákovského korpusu LINDSEI doplněné kontrastivním vzorkem v podobě zvláště pořízených nahrávek analogického projevu českého.

V analytické části studie pracuje s počtem slov a s ohledem na typologické rozdíly mezi angličtinou a češtinou (rozdíly v délce slov) i s počtem slabik za minutu. Podává typologii vyplněných pauz v syntaktických a prozodických souvislostech, přičemž rozlišuje pauzy na úrovni klauzí, pauzy na úrovni větných členů s ohledem na typologické rozdíly ve skladbě obou jazyků. Následuje rozbor typologie opakování – podle počtu opakování slov, počtu opakování, a u jednoslovných opakování podle slovního druhu. Analytická kapitola obsahuje rovněž postřehy k individuálním charakteristikám jednotlivých mluvčích, a to s ohledem na možné další strategie k udržení plynulosti (jako je např. prodlužování samohlásek).

Analýza dospívá k řadě podstatných zjištění: potvrzuje předpokládané pomalejší tempo v nemateřském jazyce a nadužívání vyplněných pauz a opakování v anglickém jazykovém projevu. Na druhé straně u jednotlivých mluvčích shledává obecnou statisticky významnou korelaci tempa řeči a množství vyplněných pauz (*filled pauses*) mezi zkoumanými jazyky, a potvrzuje tak závěry některých předchozích studií. Dále se v práci zjišťují poměrně velké rozdíly mezi mluvčími v obou jazycích z hlediska distribuce a neshledávají se významnější shody u vyplněných pauz: větší množství vyplněných pauz na úrovni klauzí v češtině stojí proti většímu množství vyplněných pauz na úrovni

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Ústav anglického jazyka a didaktiky

větných členů v angličtině. U opakování (*repeats*) převažují v obou jazycích jednoslovná opakování a ze slovních druhů předložky a spojky; z hlediska přenosu se frekvence jeví jako obecnější rys, zatímco distribuce vychází jako individualizovanější.

Na předložené diplomové práci je třeba ocenit celou řadu aspektů: logickou strukturu; jasný výkladový styl; schopnost propojit obecné aspekty procesů „na pozadí“ se zacílenou specifickou analýzou; vazbu na metodologii žákovských korpusů; napojení na zcela aktuální výzkum ve zkoumané oblasti a bohatou bibliografii; celostní pečlivou analýzu charakteristik jazykových vzorků; zevrubné profily analyzovaných mluvčích obsahující postřehy k jazykové specifitě vytčených rysů; fakt, že výzkumný problém je prezentován a analyzován u vědomí omezení daného typu výzkumu (vyplývajících především z malé velikosti vzorku, ze složení skupiny participantů a jejich osobnostních charakteristik, a z technické stránky záznamu dat), i fakt, že je výzkumný problém reflektován vzhledem k výukovému procesu (výuka širokého spektru strategií posilování plynulosti a její možnosti, diagnostika).

Kritické poznámky k textu předložené diplomové práce jsou z mého hlediska nespécialisty spíše formálního charakteru:

1. Studie by si bývala zasloužila specifičtější název: pokud by diplomantka uvažovala o publikaci odborného jádra textu v podobě článku, byl by konkrétnější titul nutností.
2. Teoretická kapitola by bývala měla obsahovat definici pojmu *interlanguage*.
3. Jakkoli je práce psána většinou hladce plynoucí angličtinou, vadou na kráse převážně dobře zredigovaného textu (včetně příloh) zůstává nejistota v oblasti interpunkce a dosti zanedbaná jazyková podoba českého shrnutí.
4. Bibliografie se nejeví jako úplná (namátkou scházejí Jarvis 2000, Hasslegren 2002).

Otázky k obhajobě:

1. Bylo by možno/záhodno měření plynulosti soustavně vztahovat k jazykové komplexnosti projevu, která by zahrnovala typ textu, bohatost slovní zásoby (ve vazbě na *lexis retrieval* aj.) a další parametry (srov. s. 24)?
2. Existuje/lze postulovat cosi jako osobnostní profil produkce řeči bezprostředně nezávislý na konkrétním jazyce a podmínkách transferu?
3. Lze konkretizovat možný podíl kulturních rozdílů (v diplomové práci jen letmo zmíněných) jako faktoru na zkoumaném poli?
4. K diskusi na s. 15: jak se v aplikovaných studiích tohoto typu měří „morphological richness“?

Celkové hodnocení:

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem diplomovou práci Karoliny Jiřelové bez výhrad doporučuji k obhajobě a předběžně hodnotím známkou výborně až velmi dobře.

20. ledna 2018

prof. PhDr. Jan Čermák, CSc.